ඇම්බැක්කේ අම්බලම

චාල්ස් ගොඩකුඹුරේ

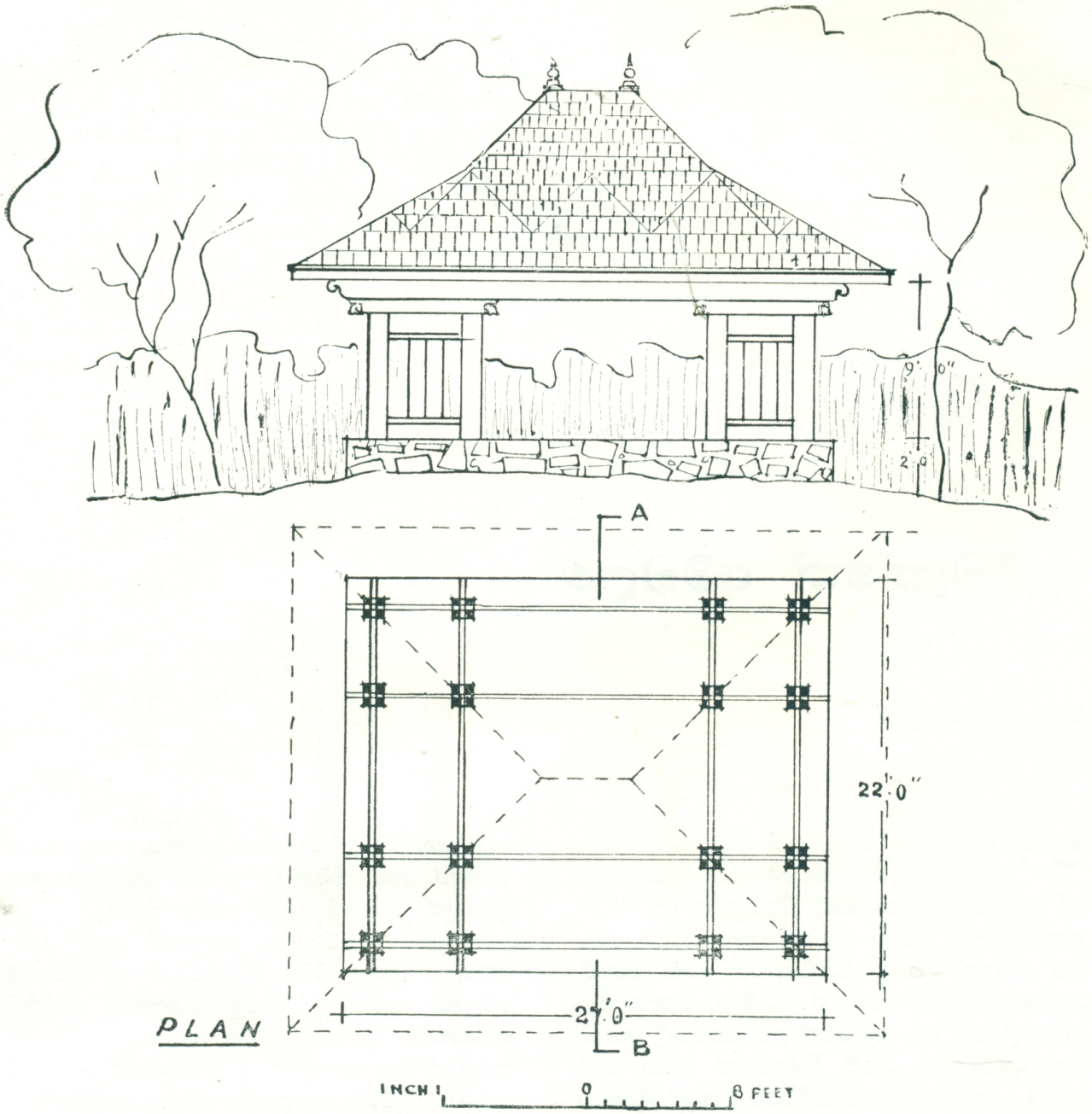
වර්ෂ 1961 කේ දෙසැම්බර් මාසයේ ''කලා සහරාව'' මගින් පනාවිටියේ ලී කැටයම් සහිත අම්බලම ගැන කෙටි විස්තරයක් අප විසින් පළකරනලදි. මෙය ලීයෙන් කළ අම්බලමකි. එය වෙලක් අභබඩ පිහිටියේය. මෙහි වනාහි වෙලක් මැද ගල්පොත්තක් උඩ සිටවූ රූකම් කළ ගල්කණු මත දැව ඇද පෙති උළු සෙවෙලි කොට කළ අම්බලමක කෙටි විස්තරයක් ගෙන හැර දක්වමු. මෙම අම්බලම පිහිටියේ මහනුවරදිසාවේ උඩුනුවර මැදපළාතේ ඇම්බැක්ක නම් ගමේය. සිවිල් නිලධාරි ලුවිස් මහතා කළ උඩරට ගෘහ නිර්මාණය පිළිබඳ නිබන්ධනයෙහි මෙම අම්බලමට ''මඩම'' යයි නම් කර තිබේ. පයින් ගමනාගමනය කළ කාලවලදී ප්‍රසිද්ධ මහමාවත්වල අම්බලන් සැදීමට උවමනාවූ හේතු මෙහි විස්තර කරන්ට අදහස් නොකරමි. එහෙත් එම අම්බලන් සැදීම පිළිබඳ ඇතැම් තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීම ප්‍රයෝජන සහිතය. ලංකාවේ පැරණි මාවත් වෙල්යායවල් උඩින් ගිය බව එම මාර්ග සම්බන්ධවූ කරුණු හඳුරණ විට පැහැදිලිවේ. මේ වෙල්යායවල් ඇතැම් විට හැතැප්මක් දෙකක් දිගය. දික් වෙල්-යායක් මැදින් පාරක් යන විට එහි අම්බලමක් සැදීම අවශ්‍යවේ. එබඳු ගොඩනැගිල්ලක් ඉදි කිරීමට සුදුසුවූ තැන් කුඹුරු අතර ලැබේ. එනම් ගල්පොත්තක් සහිත ගොඩැල්ලක්ය. නැතහොත් තනිකර උස් බිමක්ය. එවැනි තැන්වල කළ අම්බලම් රාශියක් තවම ඉතිරිව තිබේ.

මහනුවර රාජධානිය කාලයේදී වෙල් මැද අම්බලම් සාදන සිරිත දියුණුව තිබුණු බව එම කාලයේ කරනලද සිවුපද පොතක්වූ පත්තිනි කථාවෙන් පෙනේ. මෙය දකුණු ඉන්දියාවේ කථාවක් වුවද සිංහළ රටේ කිවියා එය මේ රටේ කථාවක් හැටියට ගොතනවිට වෙල මැද අම්බලමක පත්තිනිදේවි හා කාලි ඉඳගන උන් හැටි කියයි.

ගොසින් බැසපු වෙල්ලියෙ අම්බලම ය
ඒ අම්බලමේ වැසෙන යකින්නි ය
වෙල පහලින් කට ආයා එන්නි ය
අද මගෙ ගොදුරෙයි අදහා ගන්නි ය

උඩරට වෙල්යායවල පිහිටි අම්බලන් දැක සිටි කෙනෙකුන්ට මෙහි කී කවියෙන් දන්වන චිත්‍රය හොඳහැටි වටහා ගත හැකිය.

සිංහළ කිවියෝ අම්බලන් රූප්පා ආදිය ස්වකීය උදහරණයන්හිද එකෙකුට තීරු නොවූ සියලු දෙනාට අයිති තැන්සේ දුටුවෝය. දහහත්වන දහඅටවන සියවස පමණේදී කරන ලද ''ඊස්වර මාලය'' නම් කව්පොතේ මෙම සිවුපදය එයි:

1 අම්බලමේ බිම් බෙදුම හා වහලය සහිත ගොඩනැගිල්ල ඉදිරියෙන් පෙනෙන හැටි

නි න් ද වෙන අම්බලන් රුප්පා ඇද්ද
එකකුට තිරුවේ
බැන් ද වැව් පා අමුණු පෙරමග ඇද්ද
එකකුට තිරුවේ
නි න් ද වෙන ඔරු පාරු ගංතොට ඇද්ද
එකකුට තිරුවේ
ම න් ද මරිගොන් මෝඩ ඉසිවර මෙතතු
මදකුත් නො බැළුවේ

මෙයින් අම්බලන්, ගස්මුල්, වැව්, ඇළ, අමුණු, ගංතොට ඔරුපාරු සාධාරණ වස්තු හැටියට සලකත්.

සිංහලයෝ මේ දේ සුලභ කිරීම පිංකමක් කොට සලකා ඒ වැඩ තමන්ගේ පුද්ගලික වැඩට වඩා ඕනෑකමින් හා දක්ෂ අන්දමින් කළෝය. එම නිසයි අලංකාර කැටයම් රූකම් ඇතිව කළ අම්බලන් වැනි ගොඩනැගිලි නෂ්ටාවශෙෂ වශයෙන් වත් අප රටේ තියෙන්නේ.

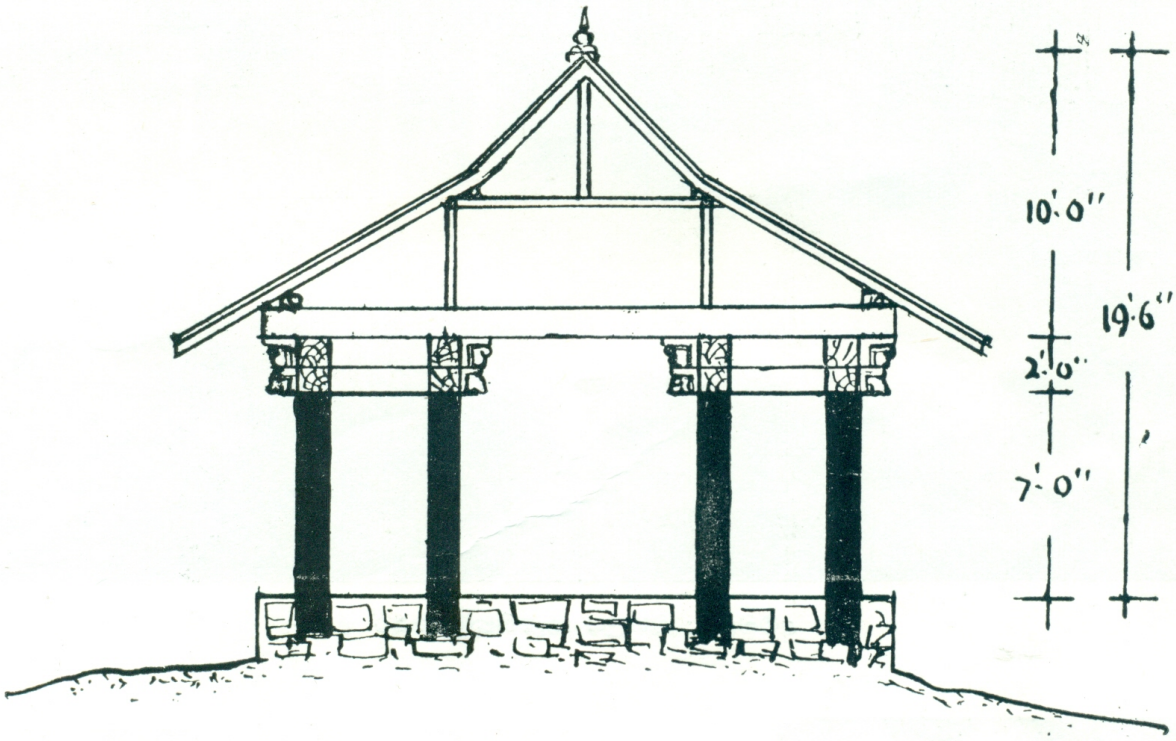
වෙල්මැද පිහිටි අම්බලන් මගීන්ට පමණක් නොව කුඹුරුවැඩ කරන්නන්ටද ආහාර ගැනීම විඩා හැරීම අව්වට වැස්සට ආවරණය පිණිස ප්‍රයෝජනවත්වේ. මහජනයාගේ සුවපහසුව පිණිස කරනලද අම්බලම් රූප කර්ම හා කැටයම්වලින්

අලංකාර කොට කිරීම සිංහළ ගෙවල් ගොඩනැගිලි සාදන්නන්ගේ සිරිත විය.

ඇම්බැක්කේ ගල්අම්බලම පිහිටා ඇත්තේ මහා විශාල වෙල්යායක නොවේ. පොඩි වෙල්යායක පිහිටි තරමක් උස ගල්පොත්තක් උඩය. එය ගොඩනහන ලද්දේ ගම්පළ සිට උඩුනුවර ලංකාතිලකයට එන පාරේයයිද ක්‍රිස්තුවර්ෂ 1342 කේ සිට 1352 ක දක්වා ගම්පළ රජ කළ සිවුවන භුවනෙකබාහු රජ්ජුරුවන් ලංකාතිලකය කරන දවස ගමන් පහසුව සඳහා එම අම්බලම කරනලද බවද පළාතේ වැසියෝ කියත්.

අම්බලමකට ගිය දසාවක්.

ඇම්බැක්කේ මහසෙන් දෙවිරදපාය නොහොත් කතරගම්දේවාලය රට පුරා ප්‍රසිද්ධ වී ඇත්තේ එහි විසිතුරු ලී කැටයම් නිසාය. අප විසින් මෙම ''කලාසහරාවේ'' වර්ෂ 1961 කේ සැපතැම්බර් මාසයට ඉකුත්වන තුන්මාසය වෙනුවෙන් නිකුත් කළ 4 වෙනි කලාපයේ ''සිංහල නාට්‍යය හා වාදනය'' යන නමින් පළකළ ලිපිය මගින් එම කැටයම්වලින් රබන්ගසන්නෙකුගේ රූපයක්ද අර්ධමනුෂ්‍ය නළඟනකගේ රුවක්ද ගෙනහැර දක්වූවමු. එහෙත් එම දේවාලයේ දෙරටුවාසලේ

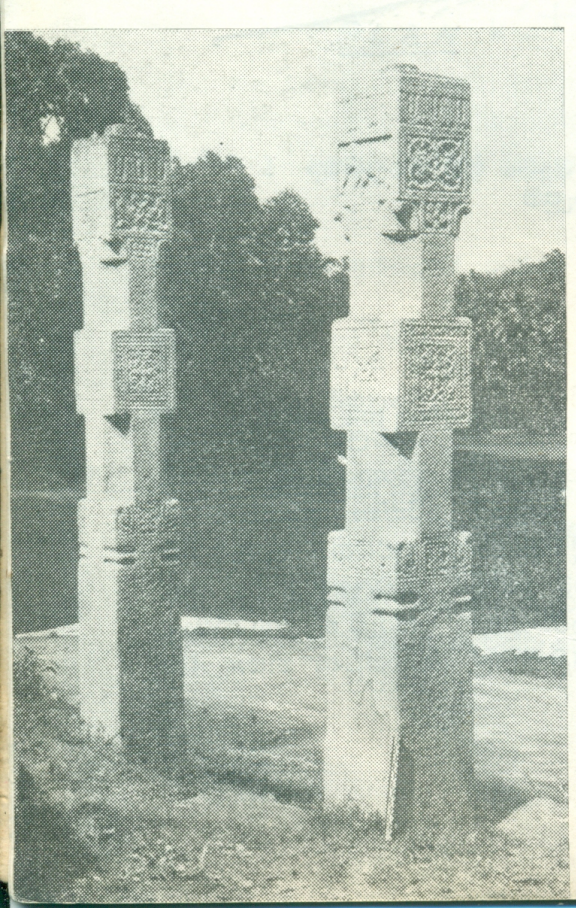
SECTION A.B

2 වහල සහිත ගොඩනැගිල්ලේ හරස්කැපුම

මේ ඇර අම්බලමේ ඉතිහාසය පිළිබඳව අපට කිසිවක් අසා කියා දැනගන්ට නොලැබුණි. එම අම්බලමට පෙර දී තිබූ නියම නමක්ද සොයාගන්ට ලැබුණේ නැත. අම්බලම පිහිටි වෙලට නම් විජයන්දෙණියයයි කීවේලු.(1) දැනට අම්බලම ළඟින් ගලන ඇලේ රජකයන් රෙදි සෝදූ අම්බලම පිහිටි ගලේ හා අම්බලමේ ගල්කණුවල ආධාරයෙන් ලණු ඇද සේදූ රෙදි වියලීමට පාවිච්චි කරන නිසා ඊට ''තොටුපලේ අම්බලම'' යයි කියත්. විචිත්‍ර රූකමින් අලංකාර කොට රාජපරිභොගයට කළ කැටයම් තවම ප්‍රසිද්ධකර නැත. මෙම ලිපියේ මාතෘකාව වන ඇම්බැක්කේ දේවාලය සමීපයේ වෙල මැද පිහිටා තිබූ අම්බලමේ ගල්කණුවල රූපකර්ම දේවාලයේ කැටයම්වලට වඩා දේවාල දෙරටුවාසලේ කැටයම් හා සමානයයි එම කැටයම් හා රූපකර්ම සමකර පරීක්ෂා කරන්නෙකුට පළමු විමසීමේදී පෙනෙන්ට පුළුවනි. ඇතැම් විට මෙසේ වැටහීමට හේතුව අම්බලමේ ගලින් කළ කණුවල මුල් කර්මාන්තම ඉතුරුවී තිබෙන නිසා ද ලී කැටයම් කලින්කල වෙනස්වුණු නිසාද විය

1 අම්බලම: වහලය කැඩෙන්ට පෙර

3 ගල් කණු දෙකක්

හැකිය. එහෙත් මුඛපරම්පරාගත කීම් අනුවත් ගල්අම්බලම දේවාලයට වඩා පැරණි බව සැලකිය යුතුයි. අම්බලම කරනලද්දේ ඇපෑ වශයෙන් හා මහරජ වශයෙන් ක්‍රිස්තුවර්ෂ 1342 ක සිට 1352 දක්වා රජකළ සතරවන භුවනෙකබාහු රජ දවසයයි කියන බව යට දැක්වූයෙමි. (ලංකාතිලක සෙල්ලිපි සන්නසේ එන හැටියට මේ රජුගේ රාජපදප්‍රාප්තිය ශකවර්ෂ 1260 නොහොත් ක්‍රිස්තු වර්ෂ 1338-1339 ය පිරුණායින් පසුවය) දේවාලය කරන ලද්දේ යුවරජ වශයෙන් හා මහරජ වශයෙන් ක්‍රිස්තුවර්ෂ 1357 ත සිට 1375 හ දක්වා රජකළ තුන්වන වික්‍රමබාහු රජ දවසයයි කියත්. එසේ බලන විට ඉතිහාසය අනුවත් අම්බලම කර ඇත්තේ දේවාලයට පෙරය.

වර්ෂ 1916 පමණේදී සිවිල් නිලධාරි බෙල් මහතා විසින් සැපයූ ලිපියකින් ඇම්බැක්කේ දේවාලය සමීපයේ විජයන්දෙණිය නමිවූ වෙලක පිහිටි ගලක

2 වහලේ කැඩුනායින් පසු

සෙල්ලිපියක් ඇති බව ද ඒ කාලයේදීම එය කුඹුරේ මඩින් වැසී නිබුණායයිද අපට දැනගන්නට ලැබේ. (අංක 1 පසු ලිපි සටහන බලනු.) ඒ සෙල්ලිපිය කොටා ඇති ගල අම්බලම පිහිටි ගලමයයි අනුමාන කරමු. සෙල්ලිපියේ ඉතුරුව තිබෙන පේළි දෙකින් දැනගතහැක්කේ බුද්ධවර්ෂ 1953 එනම් ක්‍රිස්තුවර්ෂ 1409–1410 පමණකි. ඒ මෙසේය:

(1) ශ්‍රී බුද්ධවර්ෂයෙන් එක්වාදහස් නවසිය තෙපනස් (වන).....

(2) ත්‍රි සිංහළාධීශ්වර.....

ලිපියෙන් කියවෙන රජුගේ නාමය කඩා දමාය. මේ ලිපිය මෙහි සඳහන් කළත් එය අම්බලම සෑදූ දිනය සොයා ගැනීමට ප්‍රයෝජනයවේදැයි සැක සහිතය.

අපි මෙහි විස්තර කරන ගොඩනැගිල්ලට ඇම්බැක්කේ විජයන්දෙණියේ ගල්අම්බලම යයි කියමු.

4 පාලපෙති, සිංහරූප, නෙළුම්මල

බාල්ක පේකඩ නැතිව ගල්ටැම් පිට සවිකර තිබූ සැටි පෙන්වයි. මේ අවස්ථාවේදී ගල්ටැම්හි උඩම කොටුවේ රූපකර්ම ඒ නිමකළ ශිල්පියාගේ අදහස අනුව දිස්වෙන්නේ නැත.

අම්බලම ඇතුළේ භූමිය දිගින් අඩි 27 කි. පළලින් අඩි 22 කි. එහෙයින් වහලේ මුදුන්යටලීය අඩි 5 ක් යයි ගණන් ගතහැකිය. උසින් අඩි හතක්වූ ගල්කණු 16 ක් පිට දැව ඇද වහල නංවා

7 පාලපෙති, ඇත් රූපය, නෙළුම් මල

තිබේ. බිම සිට වහලේ මුදුන දක්වා උස අඩි 19 1/2 කි. යටකී ලෙස මුලදී අම්බලමේ වහලේ යටලී පේකඩ උඩ සවිකළා නම් මුලදී එහි උස අඩි 21 ක් වත් විය යුතුය. පේකඩවලට අඩි 1 1/2 ගණනේවත් ගණන් ගෙනය. බිම් අත්තිවාරමද අඩි 2 කට වඩා උසය. (ඇඳූ ප්ලැන් – බෙදුම් අංක 1 හා අංක 2).

අම්බලම සෑදීමට උපයෝගි කරගත් දැව ලීවල කුමන කැටයම් කරතිබුණාදැයි දැන් කිය නොහැකිය. ගල්කණු මුදුනේ පිහිටි ලී පේකඩ විසිතුරු කැටයමින් නිමකොට තිබුණේයයි සිතීමට ලකුණු තිබේ. එසේම යටලී තලන් කුරුපා ආදියෙහිද පනාවිටියේ අම්බලමේ මෙන් නොයෙක් කැටයම් අලංකාර ඇතිවූයේයයි සිතිය හැකිය. ගල්කණු වල කැපූ රූපකර්ම පමණක්ය. ඒවායින් සමහරක් මෙහි පෙන්වනු ලැබේ.

3 වෙනි ඡායාරූපය: මෙහි ගල්කණු දෙකක්ය.

8 කිබිහි මුහුණ

කණුව මුදුනේ ලී වැඩ සවිකළ කුඩුම්බිය දිස්වේ. ඉන් පහළින් ඇති පාලපෙති රූකම් ඊට උඩින් සවිකළ ලී කර්මාන්තයට සම්බන්ධවූ නෙලීමක්ය. එහෙයින් කුඩුම්බියට කැටයම් කළ ලී පේකඩක් හෝ එවැනි දෙයක් සවිකර තිබූ බව අනුමාන කරගත හැකිය. ඡායාරූපයේ වමඅතේ කණුවේ මුදුනේ කොටුවේ සෙවනැල්ලෙන් කළුවූ කොටසෙහි නෙළුම්පෙත්තක්ය. සෙවනැල්ල නැති සුදු කොටසෙහි ඇත්රූපයකි. මේ රූප පසුව වෙන්

9 සිංහ මුහුණ

10 දේවතා රූපය

11 හෙරුණ්ඩ පක්ෂියා

12 ඇත් ලිහිණියා

වශයෙන් පෙන්වමු. මැද කොටුවල ලියවැල් සහිත රූපය. පාත කොටුවලත් ලතාකර්ම සහිත රූප වේ. ඡායා රූපයේ අනිත් පැත්තේ පෙනෙන කණුවේද රූපකර්ම උදෙසා කළ කොටු බෙදුම් අනික් කණුවේ බෙදුම්වලට සමානය. එහෙත් එහි ඇත් රූපයක් නොපෙනේ.

එක් එක් කණුවලට අංක යොදා ඒ එක එකේ ඇති රූපකර්ම විස්තර කිරීමට මෙහි අවකාශ නැත. එක රූපකර්මයම කණු ගණනකම දකින්ට ලැබේ. ගල්කණුවල ලැබෙන රූපකර්මවලින් සමහරක් වෙන් කොට පහත දක්වමු.

4 වෙනි ඡායාරූපය: මෙය ගල්කණුවක උඩ කොටුවය. මෙහි කොටස් තුනකි. එක එක ගල්බින්දුවලින් බෙදා වෙන්කරය. උඩ පාලපෙතිය. මැද සිංහරූපයකි. පහත පොඩි කොටුවේ පිපුණු නෙළුම්මලක්ය. සිංහයාගේ මුඛය විවෘත වෙලාය. ඔහුගේ කටේ ලියවැලකි. මෙම, සිංහයාගේ විලාශය හා පොළොන්නරුව ආදි අන් තැන්වල ලැබෙන ගලින් කළ සිංහයන්ගේ රූප සමකර බැලීම වටී. මේ සිංහයා ප්‍රාණවත්ව විජෘම්භමාන වන ගතියක් දක්වයි. ඔහුගේ ශූනබ ස්වභාවයක් නොපෙනේ.

5 වෙනි ඡායාරූපය: මෙයද ගල්කණුවක උඩ කොටුවය. එයද ගල්බින්දුවලින් තුන් කොටසකට බෙදුය. උඩින් පාලපෙතිය. පහලින් පිපුණු නෙළුම් මලක්ය. මැද ලතාකර්ම රූපයකි. 4 වෙනි ඡායාරූපයෙන් දැක්වූ සිංහරූපයට ලතාකර්මද ඇතුළු කොට තිබුණාය. මෙහි වූ කලී මුලු මැද කොටුවක්ම ලියකමින් විසිතුරුකොටය.

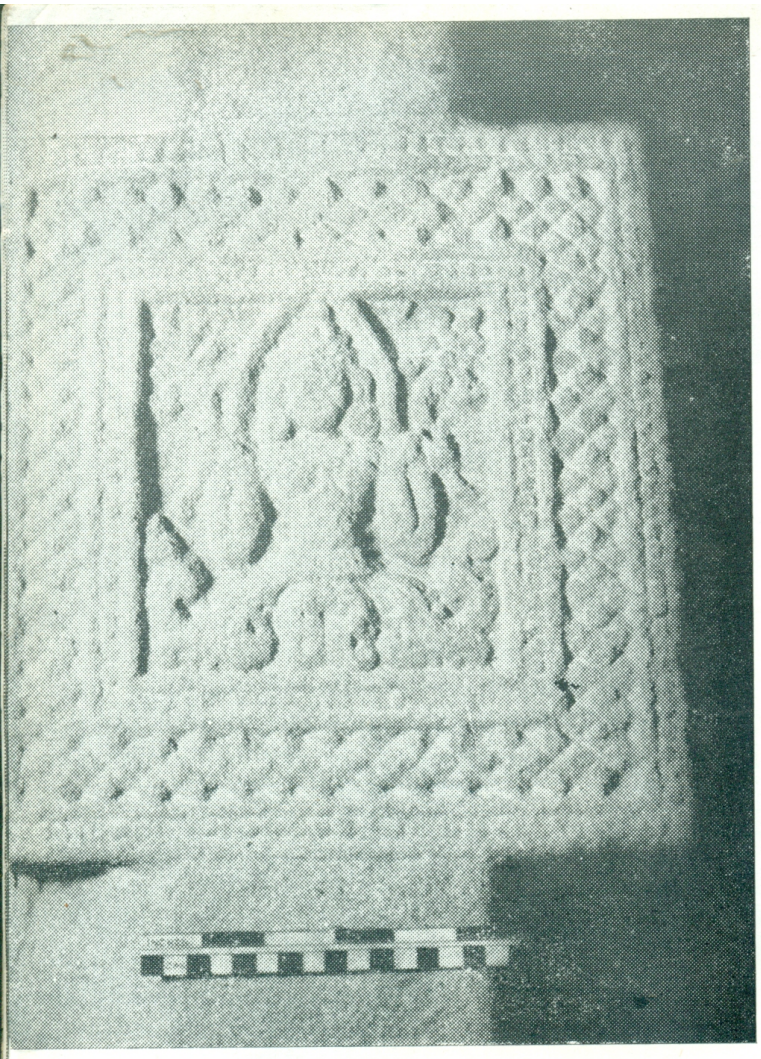
6 වෙනි ඡායාරූපය: මේත් ගල්කණුවක් උඩ කොටුවය. ඒත් කොටස් තුනකට ඉහතින් පෙන්වූ ලෙසට බෙදුය. මැද බෙදුමේ සිංහ-හංසයෙකි. නැතහොත් හංසසිංහයෙකි. එනම් කඳ හංසරූපය හා හිස සිංහරූපය ඇති සංකල්පිත සත්ත්වයෙකි. ඔහුගේ කටේද ලියවැලකි. ලතාකර්ම සත්ත රූපයන්ගේ අලංකාරය දියුණුකරවයි.

7 වෙනි ඡායාරූපය: මෙයත් ගල්කණුවක උඩ කොටුවය. ඉහලින් පාලපෙතිද පහලින් නෙළුම් මලක්ද පෙරසේම වෙයි. මැද ඇත් රූපයයි. මේ ඇතා නැවතී සිටින ඉරියව්වෙන් නොව කඳ දික්කර වේගයෙන් ගමනෙහි යෙදුණු විලාසයෙන් පෙන්වා ඇත. රූපකර්මයෙහි හා සිතුයම්හි චලනය කරන ඇතාගේ කඳ දික්ව උසින් අඩුවූවාසේ දක්වයි. කාව්‍යයෙහිද ඇතාගේ ශරීරය මෙසේ වර්ණනා කරණු ලැබේ. මෙම ඇතාගේ හොඬද වාලධියද බිම ගැවේ. ඒත් ඇතුන්ගේ උසස් ලක්ෂණයකි.

8 වෙනි ඡායාරූපය: මෙය කණුවක මැද කොටුවක්ය. වටේට දෙපැත්තෙන් ගල්බින්දුය. මැද ගල්බින්දු රටාවක්ය. කොටුව මැද ලියවැලින් දැක්වූ කිබිහි මුහුණක්ය.

15 නළඟනක්

9 වෙනි ඡායාරූපය: මෙයද කණුවක මැද කොටුවක්ය. මෙහි ගල් රටාවෙන් වටවූ කොටුව ඇතුළේ සිංහමූණක් දක්වත්.

10 වෙනි ඡායාරූපය: මෙයත් කණුවක මැද කොටුවක්ය. එහි ඇතුළේ රටාවෙන් වට වන්නා වූ රූපයෙන් දෙවතාවක් දක්වන්නේයයි ගතහැකිය.

11 වෙනි ඡායාරූපය: මේත් කණුවක මැද කොටුවක්ය. මෙහි මැද හෙරුණ්ඩ පක්ෂියෙකුගේ රූපයකි.

12 වෙනි ඡායාරූපය: කණුවක මැද කොටුවකවූ ඇන්ලිහිණිරූපයකි.

13 වෙනි ඡායාරූපය: එසේම කණුවක මැද කොටුවක කපා ඇති හංසරූපයකි. ඔහු කටින් මල්කිණිත්තක් රැගෙනය. (අප විසින් සංස්කරණය කොට වර්ෂ 1953 නේදී කොළඹ ඇපොතිකරීස් සමාගම මගින් පළකළ හංසසන්දේශයට ඇතුළත් කළ පුස්කොළ පොත්වලින් ඇරගත් හංසරූප හා සමාන කර බලතොත් යෙහෙකි.)

14 වෙනි ඡායාරූපය: මෙයත් කණුවක මැද කොටුවකිනි. වටේට ගල්බින්දු රටාවක්ය. මැද නාරිලතා රූපයකි,

15 වෙනි ඡායාරූපය: මේද කණුවක මැද කොටුවකි. වටේට ගල්බින්දු රටාවකි. මැද නළඟන රූවකි. ඇම්බැක්කේ දේවාලයේ කැටයම් හා සමකර බලන්න.

මෙහි පෙන්වන ලද ගල්කණුවල කර ඇති රූපකර්ම එම කාලයේම ලී කණුවල හෝ අන් දුවවල කපා ඇති කැටයම් හා සසඳා බැලීමෙන් සිංහල ශිල්පීන් විසින් පළමුව ලියෙන් කළ අත්කම් ගලට පෙරළා ඇති හැටි හොඳින් අවබොධ වෙයි. මෙසේ කලින්කල ලීවැඩ ගලට පරිවර්තනයවීම සිංහළ ගෘහනිර්මාණයෙහි ලක්ෂණයක් හා සිරිතක් විය. මෙසේ ගලට පෙරළා ලී කැටයම් කිරීමෙන් පැරණි රූපකර්ම සිතියම් ආකාරය අපට ඉතුරුව තිබේ. මෙම ලිපියෙහි වර්ණනා කරන අම්බලම කළ කාලයයයි ගන්නා දහහතර වන සියවසටවත් අයත් ලීකැටයම් සොයාගැනීම අපට බොහෝසේ දුෂ්කරය. එහෙත් ඇම්බැක්කේ වෙලේ ගල්පොත්ත මත ඉතුරුවී තිබෙන ගල්ටැම් දහසයෙන් එම කාලයේ ලී කැටයම් අඳුනාගත හැකිය. එසේම පොළොන්නරුවේ දකින්නට, ලැබෙන දෙළොස්වන සියවසට අයත් රූපකර්ම සහිත ගල්කණුද හතරකෝරළේ ආදි පළාත්වල ඊට මෑතකාලයට අයත් ගල්ටැම් ගල් උළුවහු ආදියෙහි ඇති රූපකර්ම හා සසඳා බැලීමට ද මෙහි විස්තර කරනලද රූපකර්ම සහිත ගල්ටැම් බෙහෙවින් ප්‍රයෝජනවත්වේ.

පසුලිපි සටහන්

(1) මෙම වෙලට විජයන්දෙණිය යන නම එවක්වන තෙක්ම භාවිතා වෙන්නේ යයි සිවිල් නිලධාරි එච්. සී. පී. බෙල් මහතා විසින් 1913 – 1916 අතරේ රාජකීය ආසියාතික සමිතියේ ලංකා ආයතනයේ සංග්‍රහයකට සැපයූ සටහනක කියා ඇත.

(2) හෙන්රි ඩබ්ලිව් කේව් මහතා විසින් වර්ෂ 1908 වේදී පළකළ ''ද බුක් ඔප් සිලෝන්'' නම් පොත බලන්න. 1912 හේ අළුත් සංස්කරණයේ 449 වන ඡායාරූපය අපගේ මෙම ලිපියෙහි පළමුවැන්නට පෙන්වා ඇත.

(3) මෙම කාලයේදී ටැම් පිට පේකඩ තබා විසිතුරු අලංකාරයන්ගෙන් යුක්තවූ මණ්ඩප කිරීම මෙරට ගෘහනිර්මාණශිල්පීන්ට අභිමතවූ බව ගුත්තලකාව්‍යයෙහි එන:

සුසැදි රන්ටැම් උඩ
උදුල පිළිමිණි පේකඩ

(ගුත්තිලය, 419 වෙනි කවිය)

යන්නෙන්ද කියවේ.